

HARGITA MEGYEI PEDAGÓGUSOK SZUBJEKTÍV ÉLETMINŐSÉGE

THE WELLBEING OF TEACHERS IN HARGITA COUNTY

BAKOS KINGA

Debreceni Egyetem, Magyarország/Székelyudvarhely, Románia

b.kinguci76@gmail.com

Összefoglalás

Méretében és jelentőségében is kiemelkedő foglalkozási csoport a pedagógusok csoportja. A pedagógus az oktatási rendszer fő hatótényezője a kutatások szerint is, és ilyen szempontból kérdés a különböző térségek pedagógusainak életminősége. Ez a tanulmány egy összetettebb vizsgálat részeredményeit mutatja be: Hargita megyei általános iskolai pedagógusok szakmai és általános életminőségét és ezek összefüggéseit.

Kulcsszavak: szubjektív életminőség, pedagógusok

JEL kód: H51

Bevezetés

Megfigyelhető, hogy míg az oktatás egészének vizsgálata aránylag elterjedt, addig sem térségünkben, sem tágabb kontextusban nem gyakori a pedagógusok társadalmi csoportjával kapcsolatos kérdésfelvetés. Ennek okai valószínűleg abban kereshetők, hogy nem tartoznak sem az egyenlőtlenségek vizsgálatának tipikus csoportjaiba (szegények, romák, idősök, stb.) és általános iskolai pedagógusként a társadalmi elit egyik formájába sem¹, illetve társadalmi presztízszük sem igazán nagy. Ennek a csoportnak a relatív figyelmen kívül hagyása azért problematikus, mert a legnagyobb értelmiségi csoportról van szó, és mert foglalkozási csoportként – negatívan vagy pozitívan – meghatározzák a jövő társadalmának fel-

¹ Az "elit" fogalmát itt Valuch Tibor meghatározása szerint használjuk, aki megkülönböztet politikai, gazdasági és kulturális elitet. Tehát „...a kulturális elitbe tartoznak a tömegtájékoztatási intézmények vezetői, a nyomtatott és elektronikus sajtó vezető munkatársai, tudományos, kulturális szervezetek, felsőoktatási intézmények vezetői, akadémikusok, Kossuth-és Széchenyi-díjasok, a művészeti élet meghatározó személyiségei, sikeres és ismert írók, képzőművészek, filmesek, színészek.” Értelemszerűen az általunk vizsgált általános iskolai pedagógusok nem tartoznak ide. (Valuch Tibor (2015): A jelenkori Magyar társadalom, Osiris Kiadó, Budapest)

készültségét, attitűdjeit, mobilitási esélyeit. Mára már egyértelművé vált, nemcsak a McKinsey-jelentésből, de több erre irányuló kutatásból is, hogy az oktatás hatékonyságának legfontosabb és meghatározó tényezője a pedagógus (McKinsey and Company, 2007, Rivkin, Hanushek, Kain 2005, Hanushek, Welch 2006, Darling-Hammond, Snyder 2000). A pedagógus személyiségéről, életminőségéről, felkészültségéről és munkájának minőségéről van szó, melyek egymástól elválaszthatatlanok a valóságban. Bár a pedagógusi szakma presztízse nagyon alacsony, társadalmi hasznossága egyértelmű. Mivel központi hatótényezője a pedagógus személyisége, megkerülhetetlennek tartom elméletileg és gyakorlatilag is megközelíteni a pedagógusok lelki egészségének, életminőségének kérdését, amely eléggé kevésbé kutatott terület mind az egészségpszichológia, mind a pedagógia, mind a szociológia oldaláról. Alig vizsgált területek ezek, pedig közvetetten nagymértékben meghatározhatják a gyerekek fejlődését, az egész oktatási folyamatot. Mivel a kiégés veszélyének nagyobb mértékben kitett csoportról van szó, akik még köznapi szóhasználatban is „a személyiségükkel dolgoznak”, különösen fontos részletesebben megvizsgálni ezt a területet. Bagdy Emőke így fogalmaz: „A pedagógus alkotó munkája az emberformálás. Ebben pedig nemcsak szakismereteit, tapasztalatait, hanem saját személyiségét használja fel munkaeszközként... Személyiségesszövegének tudatos működtetéséhez egyrészt folyamatos és magas szintű önismeretre van szüksége, másrészt ugyanakkor ismernie is kell a gondjaira bízott gyermekek világát és egyedi személyiségét, hogy „eleven munkaeszközt” ne csak tudatosan, de hatékonyan is alkalmazhassa.” (Bagdy 1994, 7.)

Főleg a nemzetközi szakirodalomban találhatunk olyan adatokat, melyet megmutatják, mely tényezők befolyásolják a pedagógusok életminőségét (Van Horn és mtsai, 1999; Utasi 2002; Drobic és mtsai 2010; Bajorek és mtsai 2014; Holecz és Molnár 2014). A pedagógusokat érő intézményi és interperszonális hatások közül azok segítik elő lelki egészségüket és jóllétüket, melyek segítenek jól használni „eleven munkaeszközüket”, és amelyek beláthatóságot, biztonságot, kiszámíthatóságot adnak nekik. Egy olyan munkalétkörben, ahogy a pedagógus biztonságban érzi magát intézményileg, jól érzi magát hivatásában, és örömet talál munkájában, mely anyagi-objektív életminőségét is megalapozza, egészen más pedagógiai munka folyik, mint ezek nélkül a tényezők nélkül. „A pozitív érzelmek és hangulat jelenléte a pedagógiai folyamatban a pedagógusok és a tanítványaik munkájára kölcsönösen hatással van, hiszen ha a pedagógusok jól érzik magukat, elégedettek, jó hangulatban végzik a munkájukat, az visszahat a gyerekekre a pedagógusokhoz, az iskola intézményéhez való viszonyára, pozitív befolyással van a tanítványokra is.” (N.Kollár és Szabó, 2004., id. Holecz és Molnár, 2014. 4.). Holecz és Molnár 2014-es vizsgálata azt mutatja,

hogy azok a pedagógusok a legelégedettebbek, azoknál tapasztalható a jóllét magas foka, akiknek a képességei összhangban vannak munkakörükkel, akik megfelelnek az intellektuális kihívásoknak, és akik elkötelezettek munkájuk iránt (Holecz és Molnár, 2014. 13.). Megfigyelhető, hogy több olyan jellegzetessége van a pedagógusi munkának, mely egyaránt hozzájárul ahhoz, hogy szemi-professzionális szinten maradjon, és ahhoz, hogy veszélyeztesse a szakmát gyakorlók életminőségét. Ilyen például a szakmai autonómia alacsony szintje, az alacsony társadalmi presztízs és a feladatöröket illető bizonytalanság, a körülhatároltság hiánya.

Kiindulva abból, hogy a segítő szakmák megjelenése összeköthető azzal, hogy megszűntek a hagyományos közösségek informális támogatási formái, a segítség természetes módozatai, megállapíthatjuk, hogy posztmodern társadalmunkban nagyon megnőtt a segítő szakmák felelőssége. Mintegy átvették a hagyományos támogatások helyét, szerepét. Ezért is fontos szempont, hogy a segítő szakmákban dolgozók milyen motivációval választják az illető pályát (segítő szindróma vagy helyes motiváció), hogy tisztában vannak-e szerepükkel, hogyan élnek meg és hogyan fogalmazzák meg azt. Ezek a tényezők hatnak a munkájukra is, de vissza is hatnak saját testi és lelki egészségükre, életminőségükre. Ráadásul számukra is, akárcsak „klienseik” számára, maga a segítő szakma is lehet támogatás, ha munkahelyi interakcióik egészségesek, támogató jellegűek. Több szempontból is fontos tehát mai társadalmunkban figyelembe venni a segítő szakmájuk lelki egészségét, életminőségét. A pedagógusi szakma is ezek közé tartozik és mivel kevés kutatás foglalkozik speciálisan ezzel a réteggel, fontosnak tartom ezzel a témával foglalkozni.

Módszertan

Az alábbi kutatási eredmények egy összetettebb térségi vizsgálat részeként kerülnek bemutatásra. A kutatás célja megvizsgálni Hargita megyei pedagógusok szubjektív életminőségének összefüggéseit egyéb tényezőkkel és pedagógusi szerepük reprezentációival. A kutatás *kvantitatív* része egy kérdőíves felmérés. A kérdőív első része demográfiai adatokra kérdez rá, végzettségre, családi állapotra, életkörülményekre. Majd következik egy olyan rész, amely munkahellyel, szakmával kapcsolatos adatokat gyűjt, kiemelten azt, hogy mennyire elégedett az illető pedagógus munkahelye tárgyi és személyi körülményeivel, illetve milyen erőforrások segítik munkájában. Ez a rész tartalmazza a Renshaw által alkotott skálát (Renshaw, 2015), mely speciálisan pedagógusok szubjektíven megélt szakmai életminőségét méri (TSWQ: Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire). A következő rész a 2000-es évi

Országos Lakossági Egészségfelmérésben is alkalmazott kérdések átvételével vizsgálja a pedagógusok testi és lelki egészségének fontosabb mutatóit. (Boros és mtsai, 2002) Szintén az OLEF kérdéssora alapján készült az a rész, amely a társas támogatottságot vizsgálja.² Van néhány spiritualitásra vonatkozó kérdés, amely azért került bele a kérdőívbe, mert az életminőség vizsgálata nem teljes ennek a dimenzióknak a vizsgálata nélkül. A kérdőív utolsó fejezete az étellel való általános elégedettségre kérdez rá, az ESS (European Social Survey) ide vonatkozó kérdése alapján. A mintavétel jellemzői: véletlen kezdőpontú, szisztematikusan rétegzett mintavétel, kiválasztott személyek száma: 355, rétegeképző változók: régió, iskola neve, életkor, nem.

A kutatás **kvalitatív része** interjúk módszerrel történik. Célja a pedagógusok szakmai szerepével kapcsolatos szociális reprezentációinak mélyebb megértése. Az interjúalanyok kiválasztása több szempont szerint történik: 15 pedagógus a reprezentatív mintából, 3 pályaelhagyó, 3 képzésben levő és 3 nyugdíjas pedagógus.

Jelen tanulmányban az önkitöltős kérdőív részeredményei közül mutatunk be néhányat egy 328 személyes mintán. Egyik kutatási kérdés az volt, hogy hogyan értékeli saját életüket általánosságban a pedagógusok. Ezt az ESS kérdéssoraiból kiemelt szubjektív életminőségre vonatkozó kérdés alapján mértük: *„Mennyire elégedett Ön az életével összességében egy 0-tól 10-ig tartó skálán? (karikázza be a megfelelőt)”*, egy tizenegy fokú Likert-skálán. A másik kutatási kérdés nem egyszerűen az általános életminőséget vizsgálja, hanem arra vonatkozik, hogy hogyan értékeli saját életüket a pedagógusok speciálisan a pedagógusi munka vonatkozásában. A szakmai életminőség vizsgálata van tehát ezúttal a középpontban, a Renshaw által kidolgozott TSWQ (Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire) speciális kérdéssor alapján. A TSWQ 8 kérdést tartalmaz a pedagógusi életminőségre vonatkozóan, és egy 4 fokú Likert-skálán értékeli, ahol az 1 „szinte soha” és a 4 „szinte mindig”. Az instrukció: *„Kérem, a következő táblázatban karikázza be azokat a számokat, melyek megfelelnek annak, amilyen mértékben magáénak érzi a kijelentéseket.”* A skálának két alsóskálája van („school connectedness”-iskolához kapcsolódás és „teaching efficiency” – a tanítási hatékonyság), ezúttal az összesített értékekkel foglalkozunk. A vizsgálat folyamán kíváncsiak voltunk arra is, hogy van-e összefüggés az étellel való általános elégedettség és aközött, hogy az egyes pedagógusok mennyire érzik azt, hogy a társa-

² A társas támogatottságot úgy határozhatjuk meg, mint *„olyan kapcsolatok összességét, amelyekről a személy azt feltételezi, hogy érzelmi és anyagi segítséget biztosítanak számára; olyan kölcsönös elkötelezettséget, melyekről az egyén úgy érzi, hogy törődést, szeretetet, megbecsülést kap a másik féltől.”* (Cobb, id.Albert, Dávid, Németh 2005, 6.old.)

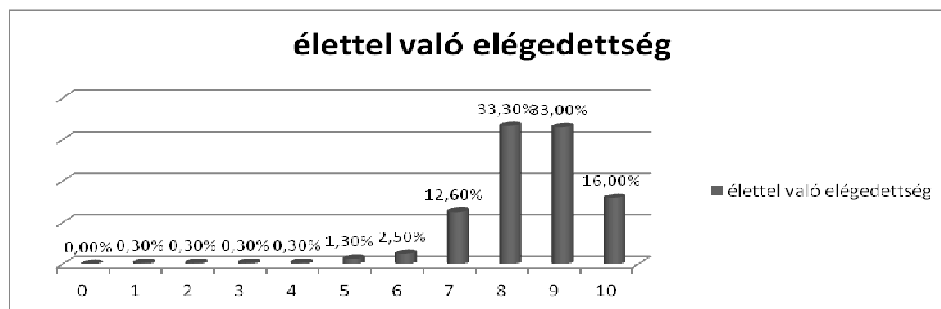
dalom értékeli a munkájukat, és hogy meggyőződéseik a tanítás céljairól mennyire egyeznek az oktatási rendszer által felvázolt célokkal. Ezt a következő két állítással vizsgáltuk, 4 fokú Likert skálán: „*Úgy érzem, a társadalom értékeli a munkámat.*” és „*Saját meggyőződésem a tanítás céljairól egyezik az oktatási rendszer által felvázolt célokkal.*”

A kutatás hipotézisei közül a következők vonatkoznak az ebben a tanulmányban elemzett kérdésekre:

- A TSWQ által mért szakmai életminőség pozitívan korrelál az étellel való általános elégedettséggel
- Az étellel való általános elégedettség pozitív összefüggésben van azzal, hogy a pedagógusok mennyire érzik értékelve munkájukat a társadalom által
- Az étellel való általános elégedettség pozitív összefüggésben van azzal, hogy a pedagógusok meggyőződése a tanítás céljairól mennyire egyezik az oktatási rendszer által képviselt célokkal

Elemzések, eredmények

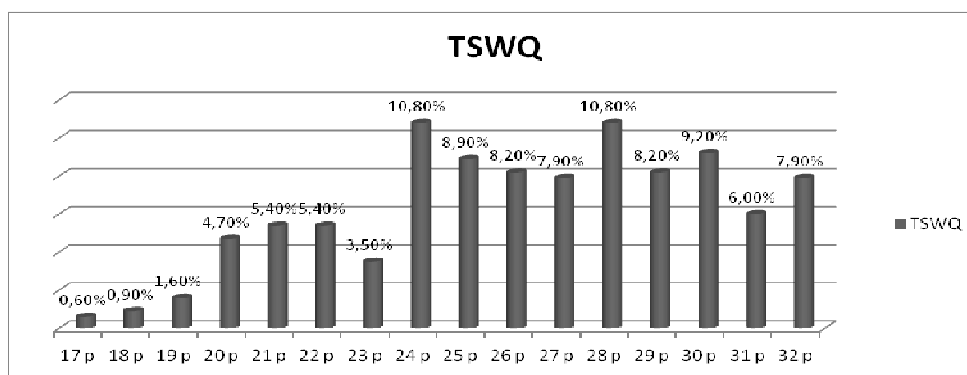
Egyik kutatási kérdés az volt, hogy hogyan értékelik saját életüket általánosságban a pedagógusok. Azt találtuk, hogy a vizsgált populáció **átlagosan 8,36**-os szinten elégedett életével, vagyis nem sokkal a teljesen elégedett (10) alatt. A legtöbb pedagógus 8-ra, 9-re értékelte életminőségét, és csak 0, 3-2,5% -nál jelenik meg a 7-nél gyengébb szubjektív értékelés (1.ábra). Az ESS adatfelvétele nem terjedt ki Romániára, így összehasonlításra sincs lehetőségünk az étellel való elégedettséget illetően. Magyarországra vonatkozó adatokból annyit tudhatunk, hogy az átlagpopuláció szubjektíven sokkal rosszabbnak ítéli meg életminőségét, mint amire a többi mutató egyébként utal, például nagyon magas szintű a többi országhoz képest a közösségi jóllét. (ESS, Europeans' Wellbeing)

1. ábra. Az étellel való általános megelégedettség

Forrás: saját szerkesztés

A másik kutatási kérdés az volt, hogy hogyan értékelik saját életüket a pedagógusok speciálisan a pedagógusi munka vonatkozásában, a Renshaw által kidolgozott *TSWQ (Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire)* speciális kérdéssora alapján. Ennél a skálánál a maximális pontszám a 32, és a pedagógusok legnagyobb százalékban (10,8%) 24 és 28 pontot értek el, ezen kívül leggyakoribb a 28 és a 30 pont volt, és az átlagérték ennek a populációnak a körében **26,26** (2.ábra). Mivel a TSWQ skála még nem adaptált sem magyarországi magyar, sem romániai magyar populációra, nem tudjuk kontextusba helyezni ezeket az adatokat, csak a minimum és maximum pontszámhoz viszonyíthatjuk, és eszerint a szakmai életminőség önértékelt szintje is átlag felett van.

2. ábra. A TSWQ elért értékei

Forrás: saját szerkesztés

Az általános és a szakmai életminőség leírásán kívül szükség van még a kettő közötti lehetséges összefüggések vizsgálatára is. Ebből a célból kérdeztünk rá a kettő közötti korrelációra. Azt találtuk, hogy 0,01-es szignifikanciájú a korreláció a vizsgált populációban az étellel való általános elégedettség és a TSWB által mért szakmai életminőség között, és $r=0,268$. Bár ennek az összefüggésnek az irányát nem állapíthatjuk meg ez alapján, ez az eredmény térségi mintán is megerősíti azt, hogy a szakmai élet minősége és a munkában való kiteljesedtség összefüggésben van, a munka fontos helyet foglal el a mai ember életében, különösen egy olyan egész személyiséget igénybe vevő munka, mint a pedagógusi. Arra is utal viszont a korrelációs együttműködés, hogy az élet egyéb területeivel való elégedettség is hangsúlyosan hozzájárulhat az általános életminőséghez.

Azt, hogy van-e összefüggés az étellel való általános elégedettség és aközött, hogy az egyes pedagógusok mennyire érzik, hogy a társadalom értékeli a munkájuk-

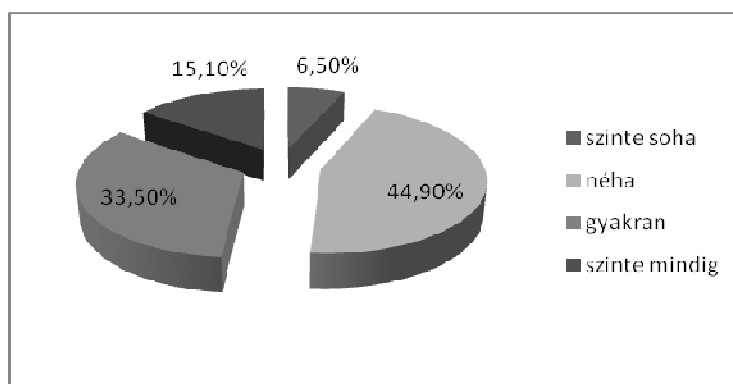
kat, és hogy meggyőződések a tanítás céljairól mennyire egyeznek az oktatási rendszer által felvázolt célokkal, a következő két kérdéssel vizsgáltuk: „*Úgy érzem, a társadalom értékeli a munkámat.*” és „*Saját meggyőződésem a tanítás céljairól egyezik az oktatási rendszer által felvázolt célokkal.*”

Azt találtuk, hogy mindkét tényező szignifikáns korrelációban (0,01) van az étellel való elégedettséggel, de itt még gyengébb az összefüggés, mint a TSWQ skála esetében. A társadalmi értékelés hatása és az étellel való elégedettség összefüggésében a korrelációs együttható csak **0,145**, a másodiknál (hogy mennyire függ össze az étellel való elégedettség azzal, hogy a pedagógusok meggyőződései mennyire egyeznek az oktatási rendszer céljaival) valamivel erősebb: **$r=0,189$** . Renshaw skáláján (TSWQ) már megjelenik az a szempont, hogy a pedagógus mennyire érzi iskolájához tartozónak magát, és e saját szerkesztésű kérdés alapján nyert eredmények („*Saját meggyőződésem a tanítás céljairól egyezik az oktatási rendszer által felvázolt célokkal.*”) arra is utalnak, hogy a tágabb értelemben vett beágyazottság is fontos az életminőség szempontjából. Tehát nem csak az áll pozitív összefüggésben az általános életminőséggel, hogy mennyire érzi valaki saját iskolájához tartozónak magát, hanem az is, hogy mennyire érzi összhangban magát az oktatási rendszerrel.

Ennek a két változónak az összefüggése a szakmai életminőséggel még erősebb, mint az általános életminőséggel. A TSWQ összeredménye és az, hogy a pedagógusok mennyire érzik, hogy a társadalom értékeli a munkájukat **0,454**-es korrelációs együttható mellett szignifikáns, a TSWQ és a pedagógusok meggyőződéseinek egyezése az oktatási rendszer céljaival pedig **0,351**-es erősségű.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a Hargita megyei pedagógusok TSWQ által mért szakmai életminősége az általános életminőségnél jobban függ össze azzal, hogy mennyire értékeli munkájukat a társadalom és hogy mennyire egyezik saját meggyőződésük a tanítás céljairól az oktatási rendszer által felvázolt célokkal.

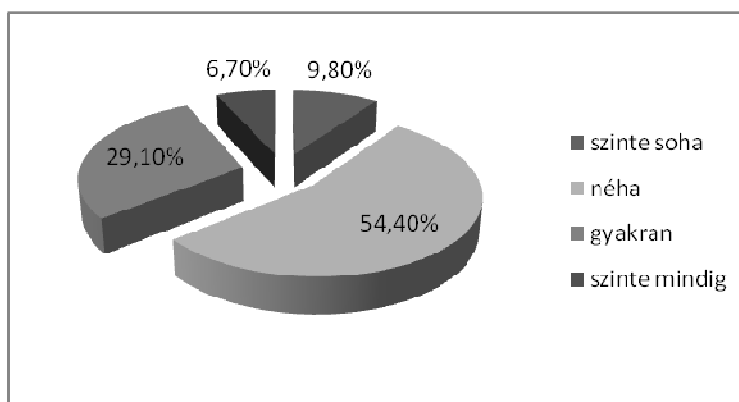
A pedagógusok 44,9%-a csak néha érzi azt, hogy a társadalom értékeli a munkáját, 6,5% szinte soha, míg 33,5% gyakran (3.ábra).

3. ábra. Mennyire érzik a pedagógusok, hogy a társadalom értékeli a munkájukat

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált populáció 54,4%-a csak néha érzi úgy, hogy egyeznek saját meggyőződései az oktatási rendszer céljaival, 29,1% gyakran van összhangban vele, a szélsőségek (szinte soha vagy szinte mindig) pedig kis százalékban jellemzőek (4.ábra).

4. ábra. A pedagógusok meggyőződéseinek egyezése az oktatási rendszer céljaival

Forrás: saját szerkesztés

Ha összevetjük a TSWQ-ban elért aránylag jó átlageredményt azzal, hogy a fenti két szempont szerint a pedagógusok több mint fele elégedetlen, akkor arra gondolhatunk, hogy a szakmai életminőséget befolyásoló egyéb tényezők ellensúlyozzák ezt a két tényezőt. Vagyis valószínűleg az iskolához kapcsolódás és a tanári hatékonyság (mint a TSWQ két alskalája) szempontjából sokkal elégedettebbek a pedagógusok, mint a tágabb értelemben vett rendszerhez (társadalom, oktatási rendszer) való kapcsolódással.

Következtetések

Ennek a tanulmánynak a célja az volt, hogy bemutassa az életminőség kutatásának jelentőségét, kiemelten a pedagógusok szakmai életminőségére vonatkozóan. A szakirodalom alapján az rajzolódik ki, hogy a pedagógusok szakmai életminőségét a következő veszélyeztető tényezők ronthatják: bizonytalanság, autonómia hiánya, képességek és szerepelvárások közötti diszharmónia, alacsony társadalmi presztízs és az, hogy érzelmileg megterhelő munkáról van szó.

Egy Hargita megyei pedagógusok körében végzett kutatás néhány részeredménye is bemutatásra került. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgálati csoport tagjai átlagban 8,36-ra értékelik saját életüket, ami egy 10-es skálán jónak számít. A TSWQ által mért szakmai életminőség értékei is erre utalnak, ugyanis a maximális 32 pontból 26,26 átlagértéket kaptunk a vizsgált populációnál. A két tényező közötti szignifikáns korreláció megerősíti azt az elképzelést, hogy az általános és a szakmai életminőség együtt jár. Még inkább együtt jár viszont két másik tényezővel, kiderült ugyanis, hogy szignifikáns összefüggés van aközött, hogy mennyire egyezik a pedagógusok meggyőződése a tanítás céljairól az oktatási rendszer céljaival, és az általános életminőség között. A pedagógusoknak több mint fele soha vagy néha érzi úgy, hogy a társadalom értékeli a munkáját, és több mint fele soha vagy néha érzi, hogy meggyőzései egyeznek az oktatási rendszer céljaival. Az, hogy az iskolához kapcsolódás és a tanári hatékonyság szempontjából sokkal elégedettebbek a pedagógusok, mint a tágabb értelemben vett rendszerhez (társadalom, oktatási rendszer) való kapcsolódással, két dologra hívja fel a figyelmünket. Egyik, hogy hasznos lenne az oktatási rendszer közpolitikai vonatkozásainak és a pedagógusok véleményének közelítése. Másik, hogy alapvetően a közvetlen iskolai környezet és a saját hatékonyságuk érzése eléggé pozitív, és ez a mikrotársadalmi szintű fejlesztések lehetőségeire utal.

Természetesen szükség van a vizsgálat további részeredményeinek elemzésére és figyelembevételére ahhoz, hogy ezeket az eredményeket mélyebben értelmezni lehessen, és hogy meg tudjuk határozni a mögöttes tényezőket. Ezekből az adatokból adódóan csak az kapott megerősítést, hogy a szakmai életminőség térségünkben is az általános életminőség fontos része, és hogy pozitív összefüggés van a pedagógusok életminősége és aközött, hogy mennyire értenek egyet az oktatási rendszer elveivel és céljaival. Mindenképpen pozitív adat, hogy a Hargita megyei pedagógusok jónak ítélik meg életminőségüket, legalábbis egy önkitöltős kérdőív tanúsága szerint. Ezeket az eredményeket hatékonyan fogja kiegészíteni az a kvalitatív kutatás, mely interjúk technikával fogja vizsgálni a pedagógusok szubjektíven megélt szakmai életminőségét és szakmai szerepét.

Irodalomjegyzék

- Albert F., Dávid B. (2007): *Embert barátjáról. A barátság szociológiája*. Századvég Kiadó, Budapest, ISBN 9789637340291
- Albert F., Dávid B., Németh R. (2005): *Kutatási jelentés- Társas támogatás, társadalmi kohézió*, OLEF 2003, Budapest, Országos Epidemiológiai Központ
- Bagdy Emőke (1994): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, ISBN 9631855856
- Boros J., Németh R., Vitrai J. (szerk.) (2002): *Országos Lakossági Egészségfelmérés*, Országos Epidemiológiai Központ, Budapest
- Darling-Hammond, L., Snyder, J. (2000): Authentic assesment ot teaching in context, In: *Teaching and Teacher Education*, 16 (2000)523-545, ISSN 0022-4871
- Drobnic, S.; Beham, B.; Prag, P.; (2010): *Good Job, Good Life? WorkingConditions and Quality of Life in Europe.*_In:Social Indicators Research (2010) 99:205–225, ISSN 03038300
- European Social Survey, Europeans' Wellbeing: *Measuring and Reporting on Europeans' Wellbeing, Findings from the European Social Survey*, <http://esswellbeingmatters.org> (2017.01.31.)
- Hanuschek,E., Welch, F. (2006): Teacher Quality. In: Elsevier, B.V. (2006): *Handbook of the Economics of Education*, Volume 2, ISBN 9780444513991
- Holecz A., Molnár Sz. (2014): Pedagógusok pozitív pszichológiai tükörben: a jóllétet erősítő tényezők jellemzői a pályán. In: *Iskolakultúra*, 2014, 10. szám, ISSN 1789-5170
- McKinsey and Company (2007): Mi áll a világ legsikeresebb oktatási rendszerei hátterében? <http://mek.oszk.hu/09500/09575/09575.pdf> (2016.07.29.)
- Renshaw, T.L.; Cook, C. R. (2015) : Assessing Teachers' Positive Psychological Functioning at Work: Development and Validation of the Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire, In: *School Psychology Quarterly*, Vol 30(2), Jun 2015
- Rivkin, S.G., Hanuschek, E.A., Kain, J.F. (2005): Teachers, Schools, and Academic Achievment. In: *Econometrica*, Vol.73, No.2 (March 2005), 417-458, ISSN 1468-0262
- Utasi Á. (2002): *A bizalom hálója*, Új Mandátum, Budapest, ISBN 9799639494069
- Valuch T. (2015): *A jelenkori Magyar társadalom*, Osiris Kiadó, Budapest, ISBN 9789632762548

Van Horn, J.E., Tarris, T.W., Schaufeli, W.B., Schreurs, P.J.G. (2004): The structure of occupational well-being: a study among Dutch teachers, in: *Journal of Occupational and Organizational Psychology* (2004), 77, 365–375, ISSN 2044-8325

Abstract

The professional group of teachers rises above the rest not only regarding its size, but also its importance. The teacher is the main element of effect in any educational system, so the quality of life of the teachers is an important question. This study aims to present the partial results of a more complex research: general and professional quality of life of the secondary school teachers in the Harghita county, as well as their correlation.

Keywords: subjective quality of life, teachers